

DR PAWEŁ WRÓBLEWSKI
Z-ca Dyrektora ds. dydaktycznych
Instytut Filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego

Wrocław, dnia 18 marca 2019 roku

JEGO MAGNIFICENCJA REKTOR I WYSOKI SENAT
UNIwersytetu Wrocławskiego

List otwarty

w sprawie zmian w projekcie preambuły do statutu Uniwersytetu Wrocławskiego

Wasza Magnificencjo,
Wysoki Senacie!

Niech będzie mi wolno, w trosce o dobre imię naszej wspólnoty akademickiej, zwrócić się, w toku trwających prac nad uchwaleniem przez Wysoki Senat nowego statutu uczelni, z usilnym apelem o uwzględnienie następujących postulatów zmian w treści projektu preambuły do tego aktu.

Sugestia zmiany obejmuje wzmiankowanie w Preambule nie tylko jezuickich początków uczelni w 1702 r., ale także jej rzeczywistego rozkwitu w ramach reformy Humboldta po 1811 r., z pamięcią o działalności Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego, współtworzonego przez wielkich polskich uczonych i działaczy niepodległościowych, oraz tradycji lwowskiego środowiska akademickiego, które kształtowało Uniwersytet Wrocławski w trudnych latach powojennych. W dalszym miejscu, historycznym aktem byłoby oddanie przez Jego Magnificencję i Wysoki Senat czci pokoleniom studentów i nauczycieli akademickich różnych narodowości, którzy dla obrony podstawowych wartości oddali życie bądź byli represjonowani w dobie dwóch totalitaryzmów, nazizmu i komunizmu. Preambuła uzupełniona o powyższe komponenty, w moim szczerym przekonaniu, pozwoli pogłębić rozumienie etosu akademickiego, uetyczeni odniesienia historyczne i uczyni nas bardziej odpowiedzialnymi za wspólną przyszłość. Tymczasem, generalizacje zawarte w aktualnym brzmieniu projektu Preambuły w znaczący sposób zacierają te komponenty pamięci historycznej – uczynią jutro bardziej niepewnym, zerwawszy ciągłość między terażniejszością i przeszłością.

W 2015 r. Uniwersytet Wrocławski, pomimo iż nie jest prawnym spadkobiercą Śląskiego Uniwersytetu Fryderyka Wilhelma w Breslau, uznał za niebyłe i nieposiadające skutków prawnych decyzje niemieckiej uczelni z lat 1933-1945 pozbawiające tytułów naukowych ponad 250 osób, głównie żydowskiego pochodzenia. Pozostaje zatem podjąć kwestię, dlaczego Uniwersytet Wrocławski nie upamiętnia również 21 polskich studentów relegowanych z uczelni w 1939, spośród których wielu zamordowano w czasie wojny. Dzięki takim aktom możemy unaocznić sobie, że kryteria naukowości są niezbywalnie związane z wolnością nakierowaną na czynienie dobra i poszukiwanie prawdy. Ta naukowa „martyrologia” pozwala odróżnić naukę od pseudonauki uzasadniająca zbrodnie totalitaryzmów. Czym różnią się godzące w różne nacje prześladowania rasowe, czy badania eugeniczne z czasów nazizmu, od dokonywanych w imię nowej ideologii powojennych aresztowań, zwolnień, „wcześniejszych emerytur”, zakazów obejmowania katedr i publikacji oraz cenzury na Uniwersytecie Wrocławskim? W 1948 r. dokonano egzekucji na studencie Uniwersytetu Wrocławskiego Stanisławie Dydo, podporuczniku AK ps. „Steiner” i jednym z dowódców wrocławskiego WiN, zaś w samych latach 1949-51 wydano z uczelni około 30 uczonych (m.in. Lesława Węgrzynowskiego, Bolesława Gaweckiego, Henryka Mehlberga), zaś jej patronem w 1952 r., na wniosek uczelnianego Senatu, stał się Bolesław Bierut; okres ten zamyka pamiętne usunięcie z urzędu rektora Józefa Łukaszewicza i studenckie strajki z lat 1988-89. Fakt, że uczelnię tworzyli również naukowcy heroiczni, jak profesorowie Alfred Jahn czy Jerzy Przystawa, nie zmienia stanu rzeczy, w świetle którego za wysoce nieszczęśliwe, bo nieprawdziwe, należy uznać zawarte w projekcie preambuły sformułowanie, iż *od utworzenia w roku 1945 Uniwersytet Wrocławski służy nauce i społeczeństwu...*, bo gdyby było ono prawdziwe, byłoby takim w każdych okolicznościach.

Bez chęci deprecjonowania dorobku naukowego Uniwersytetu Wrocławskiego po 1945 r., trudno pominąć poważny wkład części kadry uczelni w budowę państwa komunistycznego. Proponowana korekta zapisu, polegająca na usunięciu daty reorganizacji uczelni po II wojnie św., w pełni usuwa kontrowersję. Poza tym, należy wskazać, iż zgodnie z treścią dekretu Krajowej Rady Narodowej z 24 sierpnia 1945 r. dokonano „przekształcenia Uniwersytetu Wrocławskiego (...) na polską państwową szkołę akademicką” – nie wydaje się więc zasadne, by w sensie bezwzględnym można mówić o założeniu bądź utworzeniu uczelni. Choć dekretowe „przekształcenie” miało charakter przede wszystkim infrastrukturalny, liczni zaś historycy wskazują na wątpliwości co do mandatu KRN w tej materii, wywołane przezeń trwałe skutki zostały usankcjonowane przez inne akty prawne z lat 50-tych ubiegłego stulecia, które, z uwagi na ciągłość legislacyjną między Polską Ludową i III Rzeczpospolitą, pozostają w mocy.

Oczywiście, można poprzestać na odwołaniu się do etosu akademickiego, który pozwala przekroczyć wszelkie różnice historyczne, czyniąc nas uczestnikami tej samej, wskazanej przecież w akcie fundacyjnym cesarza Leopolda I, idei *res publica academica* – „rzeczypospolitej akademickiej”. Myślę jednak, że rozpatrywanie historycznych „początków” uczelni w porządku ponadhistorycznych wartości akademickich ostatecznie nie pozwoli na uniknięcie odpowiedzi na

kwestię, czy równie intensywnie i na jakie sposoby idea ta manifestowała się w konkretnych odsłonach dziejów uniwersytetu we Wrocławiu. Semantycznie mgliste *wartościowe elementy bogatego i złożonego dziedzictwa akademickiego Wrocławia* z projektu Preambuły nie mogą spełniać dla kolejnych pokoleń pozytywnej roli wzorczej, ponieważ skutek tego, co nieklarowne znaczeniowo, polegał będzie na stopniowym pogłębianiu się tej nieostrości, a zatem – doprowadzi do relatywizacji wartości akademickich.

W tym też sensie, niestety, dostrzegam brak konsekwencji projektu zapisu Preambuły w obszarze: 1) odwoływania się wyłącznie do pierwotnej Akademii przy braku jakichkolwiek faktycznych przesłanek do uzasadnienia kontynuacji tradycji jezuickiej na naszej *Alma Mater*; 2) ignorowania przełomowej roli humanizmu Humboldtiańskiego w kształtowaniu się uczelni przy jednoczesnym włączaniu listy noblistów z lat 1902-1943 do dorobku Uniwersytetu Wrocławskiego.

W dalszej części projekt Preambuły stanowi, że *...nauka i jej osiągnięcia są ważnym elementem rozwoju cywilizacji, przyczyniając się do tworzenia kultury i umacniania tożsamości kulturowej oraz rozwoju innowacyjności gospodarczej*. Zdanie to zawiera wiele znaczeniowych nawarstwień, w świetle których kultura jawi się m.in. jako skutek rozwoju cywilizacyjnego – jest to teza wysoce kontrowersyjna w przypadku niesynonimicznego definiowania pojęć „kultura” (jako kultura duchowa) i „cywilizacja” (jako kultura materialna). W wielu ujęciach filozoficznych, przeciwnie, rozwój technologiczny łączy się z regresem klasycznie rozumianej kultury. W moim głębokim przekonaniu, Preambuła winna być wolna od wątpliwych definicyjnie deklaracji, dlatego sugeruję konieczne zmiany redakcyjne. Podobnej natury dylematy wpisane są w wyrażenie *zabiegając o przestrzeganie wzorów i zasad moralnych w życiu publicznym oraz tradycji i obyczajów akademickich*: nie widać różnicy znaczeniowej między pojęciami „wzór” i „zasada”, dlatego wydaje się za słuszne odstępianie od jednego z nich. Inaczej sformułowanie będzie nosiło znamiona tautologii. W dalszej części mowa o *tradycjach i obyczajach akademickich*: obyczaj zawiera się w tradycji, dlatego należy dokonać ujednoznaczniającej korekty zapisu.

Z tych poważnych względów, nie pozostających bez związku z misją kształcenia i akademickiego wychowywania przyszłych pokoleń, będę głęboko zobowiązany Jego Magnificencji i Wysokiemu Senatowi wzięcie pod uwagę niniejszego apelu w dalszym procedowaniu projektu Statutu oraz podjęcie stosownych interwencji, zgodnie z propozycjami zmian zawartymi w załączeniu. Żywię nadzieję, iż Władze Uczelni zechcą, zgodnie z najlepszymi zasadami legislacyjnymi, poddać pod debatę całej społeczności akademickiej także kolejne, bardziej zaawansowane wersje dokumentu, tak podstawowego dla dalszego funkcjonowania naszej Wspólnoty.

Z wyrazami szacunku,

Przew. Andrzej Kłopotowski

PROJEKT PREAMBULY DO STATUTU UNIwersYTETU WROCLAWSKIEGO

Uniwersytet Wrocławski (*Universitas Wratislaviensis*) kultywuje wartościowe elementy bogatego i złożonego dziedzictwa akademickiego Wrocławia, a w szczególności ufundowanej w roku 1702 *Universitas Leopoldina Wratislaviensis*. Od utworzenia w roku 1945 Uniwersytet Wrocławski służy nauce i społeczeństwu, prowadzi działalność badawczą oraz dydaktyczną, kształci kolejne pokolenia studentów i uczonych.

Senat Uniwersytetu Wrocławskiego,

- wyrażając przekonanie, że dążenie do poznawania prawdy, swobodna wymiana myśli oraz przekazywanie wiedzy w duchu poszanowania godności człowieka urzeczywistniają podstawowe wartości w życiu społecznym,
a nauka i jej osiągnięcia są ważnym elementem rozwoju cywilizacji, przyczyniając się do tworzenia kultury i umacniania tożsamości kulturowej oraz rozwoju innowacyjności gospodarczej,
- deklarując troskę o zapewnienie badaniom naukowym i kształceniu akademickiemu najwyższej rangi oraz należnej im wolności,
- zabiegając o przestrzeganie wzorów i zasad moralnych w życiu publicznym oraz tradycji i obyczajów akademickich,

przyjmuje niniejszy Statut i przekazuje go wspólnocie Uniwersytetu Wrocławskiego do stosowania, mając nadzieję i przeświadczenie, że Statut ten będzie służył poszanowaniu praw wszystkich członków wspólnoty.

PROPOZYCJE ZMIAN

Uniwersytet Wrocławski (*Universitas Wratislaviensis*) kultywuje najbardziej wartościowe elementy bogatego i złożonego dziedzictwa akademickiego Wrocławia, a w szczególności – ufundowanej w 1702 roku *Universitas Leopoldina Wratislaviensis* i **odnowionej zgodnie z Humboldtiańską ideą klasycznego uniwersytetu, przede wszystkim jednak – tradycje uczelni Lwowa. Uniwersytet pamięta o najwyższym poświęceniu członków swej społeczności – ofiar systemów totalitarnych, nazizmu i komunizmu.** Od utworzenia w roku 1945 Uniwersytet Wrocławski służy nauce i społeczeństwu, prowadzi działalność badawczą oraz dydaktyczną, kształci kolejne pokolenia studentów i uczonych.

Senat Uniwersytetu Wrocławskiego,

- wyrażając przekonanie, że dążenie do poznawania prawdy, swobodna wymiana myśli oraz przekazywanie wiedzy w duchu poszanowania godności człowieka urzeczywistniają podstawowe wartości w życiu społecznym,
a nauka i jej osiągnięcia **przyczyniają się do tworzenia kultury i umacniania tożsamości kulturowej oraz rozwoju cywilizacji** i innowacyjności gospodarczej,
- deklarując troskę o zapewnienie badaniom naukowym i kształceniu akademickiemu najwyższej rangi oraz należnej im wolności,
- zabiegając o przestrzeganie ~~wzorów~~ i zasad moralnych w życiu publicznym oraz ~~tradycji~~ i obyczajów akademickich,

przyjmuje niniejszy Statut i przekazuje go wspólnocie Uniwersytetu Wrocławskiego do stosowania, mając nadzieję i przeświadczenie, że Statut ten będzie służył poszanowaniu praw wszystkich członków wspólnoty.